

De kroning van de Heilige Maagd

Cornelis Schut (Antwerpen 1597-1655)

museumgoudA
Gouda

Ca. 1635-1640. Olieverf op doek, 229,2 x 203,2 cm
Herkomst: Gouda, Kerk Onze Lieve Vrouwe Hemelvaart (tot 1884); veiling 'De Brakke Grond' C.F. Roos & Co., Amsterdam 13-14 mei 1884; aankoop Amsterdam, Reijntjes (13 mei 1884); Amsterdam, collectie F.H. Went; Amsterdam, Rijksmuseum, 1898-1911 (bruikleen Went); onbekende Nederlandse particuliere collectie, aangeboden door J. Landaal, makelaar, aan Mauritshuis in 1942; Wiesbaden, collectie Philipp de Beisac (in ieder geval in 1968); Duitsland, collectie dr H.C. en Mw. Erich G. Henkel (in ieder geval tot 2006).

Gouda kent een rijke stadsgeschiedenis waarin diverse geloofsgenootschappen een prominente rol spelen. Deze geschiedenis is zichtbaar in de collectie van de gemeente Gouda, die wordt verzameld, beheerd en gepresenteerd door de Goudse Stedelijke Musea – tegenwoordig museumgoudA geheten. Zo worden de altaarstukken van de Sint Janskerk van voor de beeldenstorm in Het Catharina Gasthuis getoond. Sinds vorig jaar wordt de restauratie van de kartons van de gebrandschilderde ramen voor het publiek zichtbaar uitgevoerd in het museum.

Versillende Goudse geloofsgenootschappen hebben hun religieuze voorwerpen toevertrouwd aan het museum, waaronder de Remonstrantse gemeente en de Oud-katholieke Kerk H. Johannes de Doper. Zo maakt een belangrijke reeks schilderijen uit deze voormalige zeventiende-eeuwse schuilkerk, uitgevoerd door de locale schilder Wouter Crabeth de Jongere (Gouda 1594-1644), deel uit van de collectie. Dankzij bijdragen van het Goudse Catharina Gilde en de Vereniging Rembrandt was het museum in staat om in 2006 een belangrijk schilderij van Cornelis Schut te verwerven. Het doek is hoogstwaarschijnlijk in de zeventiende eeuw geschilderd in opdracht van de Goudse jezuïetenstatie. In ieder geval behoorde het in de negentiende eeuw tot de collectie van de O.L.V. Hemelvaart te Gouda, de opvolger van deze statie en toentertijd gevestigd in de voormalige Gasthuiskapel. Na restauratie zal het zijn vaste plek krijgen in deze kapel die tegenwoordig onderdeel is van museum Het Catharina Gasthuis.

DE SCHILDER

De Vlaamse schilder Cornelis Schut (1597-1655) bracht het begin van zijn loopbaan in Italië door (1623-1627). Teruggekeerd in Vlaanderen bleef hij de uitgangspunten van de hoogbarok trouw, zoals deze zich ontwikkelde onder invloed van schilders als Pietro da Cortona, Caravaggio en de Carracci. Na zijn terugkeer in zijn geboortestad Antwerpen eind jaren twintig was hij waarschijnlijk tot 1635 werkzaam in het atelier van Peter Paul Rubens, maar zijn werk vertoont slechts oppervlakkige verwantschap met diens stijl. Hij werkte in 1635 mee aan de decoratiestukken voor de intocht te Antwerpen van de kardinaalinfant Ferdinand, alsmede als voornaamste kunstenaar aan die van diens intocht te Gent samen met kunstenaars als Gaspard de Crayer (Antwerpen 1584-

Gent 1669), Gerard Seghers (Antwerpen 1591-1651) en Theodoor Rombouts (Antwerpen 1597-1637). Schut was tevens verantwoordelijk voor het in prent brengen van de decoraties van de laatstgenoemde intocht.

Schuts vaardigheid in het weergeven van de thema's van de Contrareformatie maakte hem tot een leidinggevende schilder in het Vlaanderen van na Rubens en Van Dyck in de jaren 1630 en de vroege jaren 1640. Hij ontving belangrijke opdrachten van kerken en kloosters, onder meer in Antwerpen, Brussel en Keulen. Ook zijn opdracht voor Gouda staat niet op zichzelf. Talrijke Antwerpse schilders werkten voor Noord-Nederlandse opdrachtgevers. Men hoeft maar te denken aan de warme belangstelling die Zuidnederlandse schilders als Antoon van Dyck (Antwerpen 1599 - Blackfriars 1641), Peter Paul Rubens (Siegen 1577 - Antwerpen 1640), Jacob Jordaens (Antwerpen 1593 - 1677), Theodoor van Thulden ('s-Hertogenbosch 1606-1669) en de jezuïetenschilder Daniël Seghers (Antwerpen 1590-1661) van het stadhoudelijke hof van Frederik Hendrik en Amalia van Solms kregen. Met Seghers heeft Schut overigens veel samengewerkt.

Enigszins analoog aan het werk van de caravaggisten, wier werk Schut in Rome zeker gezien zal hebben, legde hij een voorkeur aan de dag voor het hoogtepunt in dramatische scènes en paste hij graag heftige lichteffecten toe. Een portret van Schut is waarschijnlijk te zien op een blad uit een reeks van vijf met daarop de afbeeldingen van een aantal Bentveughels (Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen). Weliswaar is geopperd dat het hier om een naamgenoot van Cornelis Schut uit Antwerpen zou gaan, maar in de monografie over de kunstenaar wordt ondubbelzinnig gesteld dat het wel degelijk de schilder Cornelis Schut betreft.¹ Op een van de andere bladen is overigens de Goudse schilder en tijdgenoot Wouter Crabeth de Jongere weergegeven.

HET SCHILDERIJ

In het hier gepresenteerde schilderij worden Maria en Jezus aanbeden door talrijke uitsluitend vrouwelijke heiligen. Aangezien dit maar zelden voorkomt, is het opmerkelijk. Tegelijkertijd wordt Maria gekroond door twee engelen die temidden van vele andere engelen in de lucht zweven. Ongewoon in een dergelijke scène is de H. Jozef, die rechts van Maria het schilderij uit kijkt. De verschillende heiligen kunnen worden geïdentificeerd aan hun respectievelijke attributen. Rechts bevindt zich



